Vitalija Veževičienė

Bernardinų gatvė 6B

Vilniaus senamiesčio Bernardinų gatvės namo 6B ūkinėse patalpose ištirti 3 šurfai, iš viso 11,4 m^2 (1 pav.). Kultūrinis sluoksnis, suformuotas XVI a. pradžioje – XXI a. pradžioje, buvo 2,65–2,75 m storio.

Intensyvesnis teritorijos apgyvendinimas siejamas su 1524 m. ant Vilnios kranto pastatytu malūnu (popieriaus gamybai) bei tuo metu nutiestu keliu, vėliau Karališko malūno (dabar Šiltadaržio) gatve (1 pav.). XVI a. priskiriami ankstyviausi tirti sluoksniai. XVII a. šioje vietoje būta iš kartografijos šaltinių nežinomo pastato. Galima manyti, kad jis nugriautas XVII a. pabaigoje – XVIII a. pradžioje. Jo nugriovimo laikas turėtų būti patikslintas detaliųjų tyrimų metu. XVIII a. pradžioje Vilniaus plane kvartalo į V nuo Karališko malūno gatvės namai nepažymėti. Kvartalo į R nuo gatvės PR kampe buvo vaivados Zenavičiaus rūmai su sodu (Drėma V., *Dingęs Vilnius*, V., 1991, p. 38, 39, pav. 31, 32, 86). Pagal 1808 m. planą tirtoje vietoje stovėjęs medinis namas. Jau 1834 m. Šiltadaržio (Oranžerijos) gatvės R išklotinėje vaizduojamas iki mūsų dienų išlikęs mūrinis Bernardinų gatvės namas 6B (tada arklidės ir karietinė), kurio krosnies pado fragmentai rasti šurfe 3. Tokia situacija vaizduojama 1840 m. Vilniaus plane. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje pastatytas Šiltadaržio g. namas 3. Tuo metu susiformavo dabartinis Šiltadaržio gatvės V užstatymas, kuris matomas 1938 m. Vilniaus plane.

Prie Bernardinų gatvės namo 6B Š sienos tirtas 2,3x2 m dydžio ***šurfas 1***. Kultūrinio sluoksnio storis šioje vietoje – 2,75 m. Sluoksnis pradėjo formuotis XVI a. pradžioje. Anksty-



1 pav. 2013 m. Bernardinų g. 6B tyrimų vieta Vilniuje. V. Veževičienės brėž.

Fig. 1. The 2013 evaluation site at Bernardinų St. 6B in Vilnius.

viausiam sluoksniui priskirti to laikotarpio dubeninių koklių su keturkampe anga ir rozete dugne fragmentai bei buitinių keraminių indų liekanos. Šiam sluoksniui priskirti ir pavieniai ankstesnių, XV a. buitinių keraminių indų fragmentai. 2 m gylyje surastas XVII a. susiformavęs paviršius (2 pav.). Viršutiniai sluoksniai formavosi XVII a. pabaigoje – XXI a., tai patvirtina to meto radiniai, buitinės keramikos, koklių fragmentai bei numizmatinė medžiaga. 20 cm gylyje surastas XIX a. Bernardinų gatvės namo Š sienos akmenų nuogrindos fragmentas. XX a. I pusėje ji buvo prižiūrima, tai patvirtina to laikotarpio numizmatinis radinys – Lenkijos Respublikos grašis. Ištyrus šurfą 1 paaiškėjo, kad Bernardinų gatvės namo Š sienos pamatas įgilintas iki 1,5 m, o gretimo Šiltadaržio gatvės namo 3 įvažiavimo vartų pamatas įgilintas iki 2,1 m.

Bernardinų gatvės namo 6B sandėlyje ištirtas 2,3x1,7 m dydžio ***šurfas 2***. Įžemis šioje vie-

toje nepasiektas. 1,3 m gylyje surastos XVII a. mūrinio *statinio* (pastato?) pamatinės dalies bei grindų liekanos (3 pav.). Statinys mūrytas iš gelsvos bei rausvos molio masės barokinių proporcijų plytų, rištų šviesiai pilkos spalvos kalkių skiediniu, o statinio grindys klotos iš tokių plytų nuolaužų ant plūkto molio pagrindo. Virš ir šalia statinio liekanų susiformavęs 30 cm storio griuvenų sluoksnis priskirtinas statinio sugriovimo laikotarpiui. Dėl nedidelės tyrimų apimties galima tik spėti, kad pastatas buvo nugriautas XVII a. pabaigoje – XVIII a. viduryje (?). Į statinio liekanas atremtas Bernardinų gatvės namo 6B V sienos pamatas. Viršutiniai sluoksniai susiformavo XIX–XX a. Šioje patalpoje XX a. buvo įrengtos medinės grindys, ant kurių išlikę akmens anglies sandėliavimo pėdsakai.

Bernardinų gatvės namo 6B garaže ištirtas 1,8x1,6 m dydžio ***šurfas 3***. Kultūrinio sluoksnio storis šioje vietoje – 2,65 m. Giliausi sluoksniai šioje vietoje sunaikinti XIX a. pradžioje (1808–1834 m.) statant Bernardinų gatvės namo 6B R sieną. Ankstyviausi radiniai priskirtini XVII a., taip pat surastos XIX a. pradžios krosnies pamato liekanos. Krosnies pamatas mūrytas iš gelsvos molio masės plonųjų plytų, rištų moliu. Didžioji jo dalis sunaikinta XX a. II pusėje įrengiant garažo remontinę duobę. Bernardinų gatvės namo 6B R siena įgilinta iki tos pačios altitudės kaip ir šio namo Š siena.



2 pav. Šurfas 1 iš R, raudona linija pažymėtas buvęs XVII a. paviršius. V. Veževičienės nuotr.

Fig. 2. Test pit 1, as seen from the E, the 17th century surface marked by a red line.

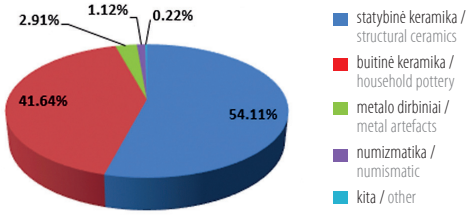
3 pav. XVII a. statinio pamatinės dalies fragmentas šurfe 2 iš Š. V. Veževičienės nuotr.

Fig. 3. Test pit 2 and a foundation fragment from a 17th century building, as seen from the N.



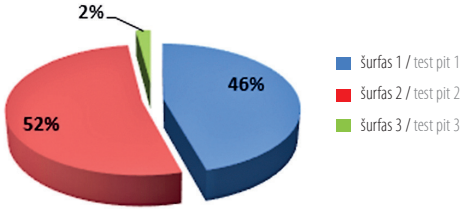
Bernardinų St. 6B

Three test pits (a total of 11.4 m^2) (Fig. 1) were excavated in an outbuilding at Bernardinų St. 6B in Vilnius old town. The cultural layer from the early 16th – early 21st centuries was 2.65–2.75 m thick (Fig. 2). The earliest layers are assignable to the 16th century. A building unknown from cartographic sources existed at this site in the 17th century (Fig. 3).



1 pav. Bendra radinių statistika. V. Veževičienės brėž.

Fig. 1. Overall findings statistics.



2 pav. Radinių pasiskirstymas šurfuose. V. Veževičienės brėž.

Fig. 2. Findings distribution in test pits.

Vitalija Veževičienė

Stiklių gatvė 16

2013 m. vasario 20 d. – kovo 3 d. Vilniaus senamiesčio teritorijoje, Stiklių g. 16, bute 9 KVP atliko žvalgomuosius tyrimus. Darbai buvo atliekami buto savininkui paprašius išsiaiškinti rūsio įrengimo galimybes. Remiantis ankstesnių tyrimų duomenimis, konstatuotina, kad Stiklių gatvėje ir jos artimiausioje aplinkoje kultūrinio sluoksnio storis siekia iki 2,2 m storio, o ankstyviausi sluoksniai gali būti datuojami XV a. Tačiau ligi šiol atliktų fragmentiškų tyrimų, tiek kiekybine, tiek ir kokybine prasme, duomenys mažai suteikė informacijos apie kultūrinio sluoksnio sanklodą, praeityje vykusius ūkinius ir socialinius procesus, urbanizacijos eigą kvartale ir artimiausioje sklypo aplinkoje. Dėl šių priežasčių 2013 m. žiemą atlikti žvalgomieji tyrimai neabejotinai turėjo suteikti naujų duomenų, tuo labiau kad buvo numatyta tyrinėti pastato viduje, kur buvo galima tikėtis aptikti nepažeistų kultūrinių sluoksnių.

Tyrimų metu ištirti 3 šurfai, kurių bendras plotas 11 m^2, fiksuotas 2,4–2,5 m bendro storio kultūrinis sluoksnis. Apatiniai horizontai datuojami XVI a. viduriu. Virš jų glūdi XVII–XIX a. sluoksniai, kuriuos dengia buvusios betoninės ir dabar esančios parketo grindys. Viršutiniuose sluoksniuose aptiktos XIX a. pradžios klasicistinėmis plytomis klotos grindys. ***Šurfe 1***, buto 16 R patalpoje, maždaug 1,5–1,6 m gylyje nuo esamų parketo grindų lygmens aptiktos XVI a. III–IV ketvirčių plokštinių koklių išdegimo *krosnelės* liekanos. Jos dydžio nustatyti nepavyko. Tyrimų metu surasti ir į radinių sąrašą įtraukti 1789 radiniai. Pagal naudojimo paskirtį bei medžiagą, iš kurios jie pagaminti, radiniai skirstytini į 4 grupes: statybinę, buitinę keramiką, metalo dirbinius, numizmatinius radinius (1 pav.). Gausiausiai aptikta statybinės keramikos – koklių liekanų (968 vienetai) – vienu šurfu pataikyta į degimo krosnelės pakraštį, tai yra vietą, kur keramikos gaminių broko rasta ypač daug. Puodų šukių aptikti 745 vienetai, taip pat 52 vienetai metalo dirbinių bei 20 vienetų monetų. Daugiausia radinių aptikta šurfuose 1 (818 vienetų), 2 (934 vienetai). ***Šurfe 3*** aptikti 37 radiniai (2 pav.). Toks radinių pasiskirstymas – dėsningas kultūrinio sluoksnio forma-